

آیا دوران محدودیت غنی سازی هشت سال است؟

چکیده:

بر خلاف سخن وزیر امور خارجه دوران محدودیت برنامه غنی سازی هشت ساله نیست و پس از هشت سال صرفاً در دو زمینه تحقیق و توسعه بر روی IR-۶ و IR-۸ و ساخت IR-۶ و IR-۸ محدودیت ها کمتر خواهد شد. در متن توافق هیچ سخنی از پایان محدودیت های برنامه غنی سازی در سال هشتم یا سال دهم یا پانزدهم یا حتی فراتر از آن به میان نیامده است و اظهارات ایشان خلاف صریح متن توافق نهایی می باشد.

۱. اظهارات دکتر ظریف:

دکتر ظریف در سخنرانی خود در مجلس شورای اسلامی چنین بیان داشتند:

در بحث دوران محدودیت ها، تاکید بر خط قرمز مقام معظم رهبری مبنی بر اینکه محدودیت غنی سازی و به ویژه تحقیق و توسعه غنی سازی می بایست زیر ده سال باشد، اصلی ترین محور مورد اختلاف و از دعوای عمده در آخرین دور مذاکرات بود که تا لحظات آخر ادامه یافت. نهایتاً همان طور که در متن برجام مشاهده می شود دوره هشت سال محدودیت برای برنامه غنی سازی و تحقیق و توسعه غنی سازی صراحتاً ذکر شده است و پس از آن ایران برنامه طبیعی خود به سمت تجاری و صنعتی شدن را با یک شیب معقول و منطقی طی خواهد کرد.^۱

۱. سایت رسمی وزارت خارجه به آدرس:

۲. خط قرمز نظام درباره زمان محدودیت

مقام معظم رهبری در دیدار با کارگزاران نظام در تاریخ ۹۴/۴/۲ چنین فرمودند:

ما برخلاف اصرار امریکایی‌ها محدودیتهای بلند مدت ۱۰، ۱۲ ساله را قبول نداریم و مقدار سالهای مورد قبول محدودیت را به هیئت مذاکره کننده گفته‌ایم.

۳. متن توافق نهایی

از سخنان دکتر ظریف چنین برداشت می‌شود دوران محدودیت برنامه غنی سازی همان گونه که در خطوط قرمز نظام ترسیم شده بود- هشت ساله است و محدودیت های ده سال و دوازده ساله پذیرفته نشده است. برای روشن شدن درستی یا نادرستی سخن فوق چاره ای جز مراجعه به متن توافق نداریم. در بخش «مقدمه و مفاد عمومی» توافق نهایی چنین آمده است:

« طرح بلندمدت ایران شامل برخی محدودیت‌های مورد توافق در مورد همه فعالیت‌های غنی سازی اورانیوم و فعالیت‌های مرتبط با غنی سازی اورانیوم، از جمله برخی محدودیت‌های مشخص در برخی فعالیت‌های خاص تحقیق و توسعه، برای هشت سال نخست و به دنبال آن، با یک ضرباهنگ معقول، تکامل تدریجی به سمت مرحله بعدی فعالیت‌های غنی سازی ایران برای اهداف منحصراً صلح آمیز، به نحو موصوف در پیوست ۱ خواهد بود.»

همان گونه که ملاحظه می‌شود متن فوق می‌گوید برنامه غنی سازی ایران در دوره هشت ساله نخست محدودیت های مشخصی را خواهد داشت و پس از این هشت سال نیز با یک تکامل تدریجی به سمت مراحل بعد خواهد رفت. در متن فوق هیچ سخنی از پایان محدودیت ها پس از سال هشتم به میان نیامده است. دلالت متن فوق این است که برنامه غنی سازی دارای دو دوره محدودیت هشت ساله و پس از هشت ساله خواهد بود که در هر دوره محدودیت های مشخصی بر غنی سازی اعمال خواهد شد. یعنی پس از پایان هشت

سال، محدودیت ها به طور کامل برداشته نمی شود بلکه صرفاً برخی از محدودیت ها کاهش می یابد و پس از هشت سال نیز برنامه غنی سازی ایران محدود خواهد بود.

با مراجعه به تعهدات ایران در زمینه غنی سازی و تحقیق توسعه این مسئله به نحو روشن تری معلوم می شود. طول دوره مهمترین محدودیت های غنی سازی و تحقیق و توسعه غنی سازی به شرح زیر است:

۴. برای یک دوره ۱۰ ساله، ظرفیت غنی سازی به ۵۰۶۰ دستگاه سانتریفیوژ IR-۱ محدود خواهد شد.

۵. تا ۱۵ سال ایران حق ندارد بیش از ۳,۶۷٪ غنی سازی کند.

۶. تا ۱۵ سال ایران حق ندارد بیش از ۳۰۰ کیلوگرم اورانیوم غنی شده به صورت UF_۶ نگهداری کند.

۷. به استثنای موارد زیر ایران در طول دوره ۱۰ ساله حق ساختن سانتریفیوژ نخواهد داشت:

a. در صورتی که تعداد سانتریفیوژهای انبار شده از نسل اول به زیر ۵۰۰ تا کاهش پیدا کند می

تواند به میزانی که کاهش یافته سانتریفیوژ از نسل اول بسازد.

b. پس از هشت سال می تواند سالانه ۲۰۰ سانتریفیوژ IR-۶ و IR-۸ بدون روتور بسازد و زیر

نظر آژانس انبار کند.

c. پس از ده سال می تواند سالانه ۲۰۰ سانتریفیوژ IR-۶ و IR-۸ به طور کامل بسازد و زیر نظر

آژانس انبار کند.

۸. ایران برای ۱۰ سال فقط بر روی چهار نسل IR-۴, IR-۵, IR-۶, IR-۸ می تواند تحقیق و توسعه

داشته باشد.

۹. ایران برای ۱۰ سال حق ندارد بر روی سایر روشهای غنی سازی مثل غنی سازی لیزری، دیفیوژن

گازی و ... تحقیق و توسعه انجام دهد.

۱۰. برای ۱۰ سال تحقیق و توسعه بر روی IR-۴ فقط به صورت تک دستگاهی و زنجیره ده تایی از آن

مجاز است.

۱۱. برای ۱۰ سال تحقیق و توسعه بر روی IR-۵ فقط به صورت تک دستگاهی آن مجاز است.

۱۲. پس از هشت و نیم سال ایران می تواند تحقیق و توسعه بر روی IR-۸ و IR-۶ را حداکثر در زنجیره

های ۳۰ تایی آزمایش کند.

همان گونه که ملاحظه می شود دوره محدودیت برای ظرفیت غنی سازی و تحقیق توسعه **ده ساله** و برای سطح غنی سازی و ذخیره اورانیوم غنی شده **۱۵ ساله** است و محدودیت هیچ یک از این محورها هشت ساله نیست. **تنها در دو مورد** پس از هشت سال محدودیت ها کاهش می یابد اما پایان نمی یابد:

۱. پس از هشت و نیم سال اجازه داده می شود تحقیق و توسعه در زنجیره سی تای **IR_۸** و **IR_۶** انجام شود.

۲. در سال نهم اجازه ساخت سالانه ۲۰۰ سانتریفیوژ **IR_۸** و **IR_۶** بدون روتور داده می شود. بنابراین کاملاً روشن است که دوره محدودیت برنامه غنی سازی ایران هشت ساله نیست.

اما نکته مهمتری که از نگاه عموم مردم و نخبگان پنهان مانده این است که دوره محدودیت ایران

حتی ده ساله یا پانزده ساله نیست. با مطالعه متن و ملاحظه این که «**برای یک دوره ده سال ظرفیت غنی سازی ایران ۵۰۶۰ دستگاه از نسل اول خواهد بود**» چنین برداشت می شود که پس از پایان دوره ده ساله ایران می تواند بدون محدودیت و در مقیاس صنعتی و نه کارگاهی غنی سازی کند. اما این برداشت صددرصد نادرست است. زیرا اگر ۵+۱ پذیرفته باشد که ایران پس از پایان دوران ده و پانزده ساله می تواند در مقیاس صنعتی برنامه غنی سازی داشته باشد باید در متن توافق به صورت کاملاً شفاف به این امر اشاره شود. در حالی که هیچ جای توافق به این مطلب اشاره نشده است. در هیچ جای توافق ذکر نشده است که پس از طی دوران ده ساله یا پانزده ساله، محدودیت ها برداشته می شود و ایران می تواند بدون محدودیت غنی سازی را در مقیاس صنعتی دنبال کند.

ممکن است خواننده هوشمندی اشکال کند که همین که گفته شده است «**ظرفیت غنی سازی ایران برای ده سال ۵۰۶۰ سانتریفیوژ از نسل اول خواهد بود**» دلالت می کند که پس از ده سال محدودیتی در کار نیست. در پاسخ باید گفت:

اولاً اگر ۵+۱ پذیرفته بود که محدودیت ها پایان خواهد یافت باید ولو در حد یک خط به آن تصریح می کرد در حالی که چنین چیزی در متن نیامده است.

ثانیاً صرف تصریح به پذیرش محدودیت ده از سوی ایران دلالتی بر این که دوره محدودیت ایران فقط ده ساله است ندارد. تنها دلالت این مطلب این است که ایران برای ده سال محدودیت بر ظرفیت غنی سازی را پذیرفته است. این سخن به این معنی نیست که ۵+۱ هم پایان محدودیت ها پس از ده سال را پذیرفته است.

پذیرش محدودیت برای ده سال از سوی ایران هیچ دلالتی بر پذیرش پایان محدودیت از سوی ۱+۵ پس از ده سال ندارد و لازمست جداگانه به آن تصریح شود.

یادمان باشد آمال و آرزوهای ما یک چیز است و متن این سند بین المللی چیزی دیگر. همه ما دوست داریم و آرزومندیم صنعت هسته ای ما یک روز هم محدود نشود اما با این آرزوها نمی توان واقعیت توافقی نهایی را تغییر داد یا از پذیرش واقعیت آنچه رخ داده طفره رفت.

نتیجه گیری

بر اساس دلایل فوق روشن شد که محدودیت های اصلی غنی سازی هیچیک هشت ساله نیست و پس از هشت سال فقط در دو مورد محدودیت کاهش می یابد. این دو مورد عبارتند از:

۱. تحقیق و توسعه بر روی سانتریفیوژهای IR-۶ و IR-۸ در زنجیره سی تایی
۲. ساخت سالانه ۲۰۰ سانتریفیوژ از نسل IR-۶ و IR-۸ آن هم بدون روتور.

در متن توافق هیچ سخنی از پایان محدودیت ها در سال هشتم یا سال دهم یا پانزدهم یا فراتر از آن نیامده است و اظهارات وزیر محترم امور خارجه خلاف صریح متن توافق نهایی می باشد.^۲